عملکرد تأملی در مراقبت‌های پرستاری

فریبا حقانی، نرگس صادقی*

چکیده

مقدمه: عملکرد تأملی، یک اصطلاح کلی برای فعالیت‌های ذهنی و عاطفی است که منجر به فهم جدید از تجارب می‌گردد. در مطالعات مختلف تأکید زیادی، بر استفاده از تأمل در پرستاری شده است. در این مقاله سعی شده فواید و موانع عملکرد تأملی در پرستاری مورد بررسی قرارگیرد

روش‌ها: مقاله حاضر نوعی مقاله مروری است که با جستجوی منابع کتابخانه‌ای و بانک‌های اطلاعات علمی و با استفاده از موتورهای جستجوگر در مقالات منتشر شده در سایت‌های pubmed-sid -elsevier در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰ با استفاده از واژه‌های عملکرد تأملی، یادگیری تأملی و مراقبت‌های پرستاری انجام گردیده است.

نتایج: اخیراً علاقه زیادی به عملکرد تأملی در پرستاری ایجاد شده است. در متون پرستاری یک توافق کلی در مورد اهمیت تأمل در پرستاری وجود دارد مخصوصاً این که باعث کم شدن فاصله بین تئوری و عمل می‌گردد. اگر چه هرکسی توانایی انجام تأمل را دارد اما مربی‌ها نباید مبنا را بر این قرار دهند که دانشجویان روش انجام تأمل را می‌دانند بلکه آنان نیازمند راهنمایی در این زمینه هستند.

نتیجه‌گیری: به طور کلی،عملکرد تأملی یک فعالیت عمدی و ماهرانه است که نیازمند توانایی تجزیه تحلیل یک عملکرد و قضاوت در مورد مؤثر بودن آن است تا جایگزین مناسب‌تری برای عملکرد انتخاب گردد. پرستاران در طی عملکرد تأملی قادر می‌شوند مراقبت خود را با فهم و آگاهی بهتر و شایسته‌تر ارائه دهند و انگیزه در جهت تغییر و بهبود کیفیت مراقبت کل‌نگر داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تأملی، یادگیری تأملی، مراقبت‌های پرستاری

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ویژه‌نامه توسعه آموزش و ارتقای سلامت/ اسفند۱۳۹۰؛ ۱۱(۹): ۱۵۱۱ ال ۱۵۱۸

مقدمه[1]

تأمل (Reflection) به شکل‌های مختلفی تعریف می‌شود یک نوع بررسی تجارب قبلی در جهت توسعه دانش ضمنی و حسی است. فرایندی است که باعث تغییر در عملکرد افراد می‌شود و راهی است که افراد در مورد این که چگونه و چرا چیزها اتفاق می‌افتد به آگاهی می‌رسند در این روش جنبه‌های مهم یک تجربه مجددا مرور شده و جایگزین مناسب‌تری برای عملکرد انتخاب می‌گردد(۱).

تأمل بر روی یک تجربه، یک فعالیت عمدی و ماهرانه است که نیازمند توانایی تجزیه وتحلیل عملکرد و قضاوت در مورد مؤثر بودن آن است. آن چه که به طور رایج به عنوان تأمل انجام می‌شود تأمل نیست زیرا اندیشیدن در مورد یک تجربه یا واقعه اغلب هدف‌مند نبوده و الزاما منجر به راه‌های جدید فکر کردن یا رفتار کردن به صورت یک رفتار تأملی نمی‌شود(۲).

تأمل در زمینه یادگیری (Reflective learning) یک اصطلاح کلی و عمومی برای فعالیت‌های ذهنی و عاطفی است که اشخاص برای کشف تجاربشان در آن درگیر شده و منجر به فهم جدید می‌گردد، استفاده از عملکرد تأملی (Reflective practice) و یادگیری تأملی

* **نویسنده مسؤول:** نرگس صادقی (مربی)، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان(اصفهان)، اصفهان، ایران. n.sadeghi@khuisf.ac.ir

دکتر فریبا حقانی ، استادیار، گروه آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ایران. haghani@edc.mui.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۷/۶، تاریخ اصلاحیه: ۹۰/۹/۱۲، تاریخ پذیرش: ۹۰/۹/۱۴

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

(Reflective learning) دیدن درون یا ورای تجارب با یک دیدگاه متفاوت است(۳).

تأمل فرآیندی است که در طی آن افراد، افکار، احساسات و رفتارهای خود را در طی یک دوره زمانی مورد بررسی قرار می‌دهند(۲). تأمل، فکر کردن عمیق و دقیق مخصوصاً در باره امکانات و موارد جایگزین عمل مورد نظراست(٤). یک فرایند فعال و هدف‌مند شناسایی و کشف است و اغلب منجر به نتایج غیر منتظره می‌شود، پلی بین تجربه و یادگیری است و به عنوان ابزاری برای توسعه دانش وارد شده از طریق عملکرد بوده و شناخت و احساسات را درگیر می‌کند، بیشتر از فهمیدن یک اقدام بوده، جذب یک مفهوم به ساختار دانش شخصی و ارتباط دادن آن مفهوم به دیگر شکل‌های دانش و تجربه است. تأمل نیازمند کاربرد فعال مفهوم در عمل و برگشت دوره‌ای به عقب و تعمق کردن در مورد آنچه اتفاق افتاده است، به صورت پاسخ یک شخص به یک موقعیت یا یک واقعه است(٥).

تأمل یک فرآیند خلاق و غیر خطی است(٦). عملکرد تأملی یک نوع فکر کردن عمیق ودقیق مخصوصاً در مورد امکانات و موارد جایگزین یک اقدام است. درمطالعات مختلف به اهمیت تأمل در پرستاری اشاره شده و محققان تأکید زیادی درجهت مشخص شدن فواید آن در پرستاری کرده‌اند(٤). بنابراین دراین مقاله سعی شده فواید و موانع عملکرد تأملی در پرستاری موردبررسی قرارگیرد، تا با استفاده از این روش مفید فاصله بین تئوری و عملکرد کاهش یافته و عملکرد مفیدتری برای بیماران ارائه گردد.

روش‌ها

در این مطالعه با جستجوی کامپیوتری و کتابخانه‌ای برخی از متون موجود در مورد عملکرد تأملی شامل کتب و مقالات در سایت‌های pubmed-sid- Elsevier از سال ۱۹۹٥ تا ۲۰۱۰ با استفاده از کلمات کلیدی عملکرد تأملی، یادگیری تأملی و مراقبت‌های پرستاری انتخاب شدند. برخی از مقالات، عملکرد تأملی در مراقبت‌های پرستاری را در بخش‌های گوناگون (ارتوپدی، نوزادان) مورد بررسی قرارداده بودند و برخی دیگر به اهمیت این عمل، در مراقبت‌های پرستاری اشاره داشتند، پژوهشگر کل متون انتخاب شده را از نظر نقش عملکرد تأملی در مراقبت‌های پرستاری بررسی نمود.

نتایج

اولین بار دیویی (Dewy) در سال ۱۹۳۳ ایده عملکرد تأملی را معرفی کرد. از زمانی که وی مفهوم عملکرد تأملی را در حیطه آموزش بزرگسالان معرفی کرد حدود ٦۰ سال می‌گذرد مطالعات و نقدهای تئوریکی مختلفی برای کشف نقش تفکر و عملکرد تأملی در پرستاری انجام شده است(٦).

ازاوایل سال ۱۹۹۰ علاقه به تفکر به عنوان یک مفهوم در آموزش پرستاری در حال رشد بود و به عنوان پایه‌ای برای یادگیری محسوب می‌شود(۱). دیویی معتقد است تأمل فقط یک عمل عقلانی یا منطقی نیست بلکه یک عملی است که کل شخص را درگیر می‌کند و شامل احساسات نیز می‌شود او سه ویژگی ذهن باز، مسؤولیت‌پذیری، و صمیمی بودن را برای افرادی که تأمل‌کننده هستند بیان می‌کند.هابرماس (Habermas) معتقد است عملکرد تأملی اساس روانی اجتماعی دارد و فقط در حد شخص خلاصه نمی‌شود(٦).

شون (Schon) بیان می‌کند تأمل یک راهبرد مهم یادگیری برای کمک به افراد حرفه‌ای است تا بتوانند از اساس دانش تلویحی (implicit knowledge base) خود آگاهی یابند. مکلین (Maclean) بیان می‌کند تأمل، درگیر کردن فکر درباره تجربه و تجزیه تحلیل انتقادی آن با هدف بهبود عملکرد است(٤).

به طور کلی می‌توان گفت تأمل، یادگیری از تجارب به وسیله دوباره مرور کردن آنهاست، یک فعالیت

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

متفکرانه‌ای است که ما را قادر می‌سازد تا مواردی را که برای ما اتفاق افتاده به طور متفاوت بفهمیم. ولی استفاده از تأمل به تنهایی عملکرد تأملی نیست عملکرد تأملی استفاده از فرایند تأمل برای آگاهی از عملکرد جهت انجام آن به شکل دیگر است(۳).

تفکر بر روی یک تجربه یا واقعه همیشه هدف‌مند نیست و الزاما منجر به راه‌های جدید تفکر یا رفتار نمی‌شود رفتارهای عادتی نیز جزء تأمل نیست کسی که بطور معمول عمل می‌کند بیشتر برروی حل مسأله تکیه دارد تا تأمل و اغلب فرصت‌های تأمل را از دست می‌دهد(۷).

عملکرد تأملی نیازمند در نظر گرفتن دقیق دانش و ایده است بنابراین براساس تجربه و یادگیری شهودی است و ممکن است تا زمانی که به یک موقعیت پاسخ نداده اید از آن آگاهی نداشته باشید. دانش مشتق شده از یک عملکرد به دانش حرفه‌ای اضافه نمی‌شود مگر این که برروی اهمیت آن تأمل انجام گردد(۱).

در حیطه پرستاری مکررا به تأمل اشاره شده است اخیرا علاقه زیادی در جهت عملکرد تأملی در پرستاری دیده می‌شود، تأمل با تجربه و یادگیری از طریق تجربه با علایق، عواطف و احساسات شخص ارتباط دارد در متون پرستاری توافق همگانی در مورد اهمیت تأمل در پرستاری وجود دارد مخصوصاً این که باعث کم شدن فاصله بین تئوری و عمل می‌شود(۸).

جارویس (Jarvis) به لزوم تأمل در پرستاری اشاره کرده است، پرستاران با مردم سروکار دارند و لازم است به جای مراقبت‌های معمول یا سنتی روزانه پرستاری، برروی عملکرد خود تأمل داشته باشند. کوکس (Cox) و همکارانش بیان می‌کنند پرستاران نیز مانند اغلب مردم برروی همه جنبه‌های زندگیشان در طی فعالیت‌های روزانه تفکر نمی‌کنند که می‌تواند به دلیل کار کردن با الگوهای آماده‌ای باشد که عملکرد پرستاری را هدایت می‌کند مروری بر متون هم نشان می‌دهد پرستاران تمایل دارند مراقبت‌ها را به صورت معمول انجام دهند(۲).

تحقیقات مختلف نشان داده‌اند عملکرد تأملی ابزاری ارزشمند جهت مراقبت‌های پرستاری بوده و از طریق تأمل در تجارب، باعث یادگیری می‌شود. پرستارانی که از این روش استفاده می‌کنند توانایی انجام مراقبت‌های پرستاری کل نگر را پیدا می‌کنند. عملکرد تأملی یک فرایند لازم برای پرستاران است زیرا آن‌ها را قادر می‌سازد تا تفکر منطقی داشته باشند و دانش خود را توسعه دهند. راهی است که به وسیله آن دانش جدید پرستاری با دانش قبلی در جهت تغییر در عملکرد پرستاری درهم ادغام می‌شوند و نتایج آن، قدرت، فهم عمیق مراقبت‌های پرستاری، اطمینان، و بهبود توانایی‌های پرستاران برای فراهم کردن مراقبت کل نگر بوده و باعث افزایش آگاهی و دانش پرستاران از عملکرد پرستاری می‌شود(۸).

پرستاران در طی عملکرد تأملی قادر می‌شوند مراقبت خود را با فهم بهتر و آگاهی بهتر و شایسته‌تر ارائه دهند و انگیزه در جهت تغییر و بهبود کیفیت مراقبت کل نگر داشته باشند(٤).

تأمل هم برای پرستار و هم برای بیمار فواید زیادی دارد وقتی از طریق تأمل مشکلات آشکار شد فرد می‌تواند از انجام موارد اشتباه در موارد مشابه دوری کرده یا موارد صحیح را جایگزین آن نماید بنابراین می‌تواند در جهت افزایش توسعه توانایی‌های فرد کمک‌کننده باشد(۱).

شون بیان می‌کند همه افرا حرفه‌ای در همه زمینه‌ها باید برروی عمل خود فکر کنند به عبارت دیگر همه افراد شاغل یا حرفه‌ای قادر به انجام تأمل هستند. افراد حرفه‌ای بسیاری از مهارت‌ها را در طی عمل کردن به آنها در طی موقعیت جدید، یاد می‌گیرند و این نوع از یادگیری نه کاملاً نظری و نه کاملاً عملکردی است(۵).

جانز(Johns) پیشنهاد می‌کند عملکرد تأملی نیازمند دستورالعمل و ساختار است که به عمل‌کننده در جهت کشف معنای رفتار کمک می‌کند(۷).

بود (Boud) و همکارانش سه مرحله را برای تأمل بیان کردند مرحله اول برگشت به تجربه و توصیف آن است

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

که اجازه می‌دهد به اجزاء مهم واقعه توجه شود مرحله دوم مشخص کردن مواردی است که ممکن است در جهت یادگیری کمک‌کننده یا ممانعت‌کننده باشند و به دانشجو اجازه می‌دهد زمانی را برای ارزیابی تجربه خود در نظر بگیرد در مرحله سوم یکی کردن یادگیری فعلی با یادگیری قبلی است(۹).

برنز و بولمن (Burns &Bulman) چهار نوع پیامد برای عملکرد تأملی شناسایی کردند که شامل کسب دیدگاه جدیداز تجربه، تغییر رفتار، آمادگی برای کاربرد و تعهد عمل است(۱۰).

تأمل دارای مراحل آگاهی از یک موقعیت مسأله‌دار، تجزیه تحلیل تجربه، تفسیر تجربه، کشف موارد جایگزین و چارچوب بندی است(۳). از نظر گیبس تأمل دارای یک چرخه است و شامل مراحل توصیف (Description)، تصدیق احساس (Feeling)، ارزیابی (Evaluation)، تحلیل (Analysis) نتیجه‌گیری (Conclusion)و طرح اقدام (Action plan) است. عملکرد تأملی معمولا با فکر کردن در مورد یک مسأله اصلی شروع می‌شود در مرحله اول واقعه مورد نظر توصیف می‌گردد در مرحله دوم احساس مورد نظر از واقعه مورد بررسی قرار می‌گیرد، در مرحله سوم واقعه مورد نظر مورد ارزیابی اولیه قرار گرفته در مرحله چهارم تجزیه تحلیل در مورد واقعه انجام می‌شود و در مرحله پنجم و ششم عملکردهای جایگزین جهت تغییر درعملکرد فوق برای انجام در آینده مشخص می‌شود(۱).

عملکرد تأملی باید یک چرخه مداوم باشد که تجربه و تأمل برروی آن در ارتباط با هم باشند مدل گیبس (Gibbs) یک مدل مفید جهت عملکرد تأملی است زیرا در موارد زیادی استفاده شده و مفید بودن آن به اثبات رسیده است(٤). انسان‌ها معمولاً هنگامی که در انجام کار با مشکلی مواجه می‌شوند و به پیامد مورد نظر نمی‌رسند آن فعالیت را متوقف کرده و دومرتبه فکر می‌کنند و راه‌های جایگزین را برای آن انتخاب می‌کنند(۱۱).

شون بیان می‌کند افراد شاغل در عملکرد روزانه اشان با موقعیت‌های پیچیده‌ای مواجه می‌شوند که نمی‌توانند آن را با رویکردهای استدلالی یا فنی به تنهایی حل کنند آن‌ها در موقعیتی هستند که یادگیری حرفه‌ای باید به وسیله تأمل تسهیل شود او برای تأمل سه روش را بیان کرد:

۱. تأمل در حین اقدام (Reflection-in-action)، زمانی اتفاق می‌افتد که شخص برروی رفتار خود درهمان زمانی که اتفاق می‌افتد تأمل می‌کند. در این نوع از تأمل، دانش ضمنی یا شهودی روی عملکرد شکل می‌گیرد که می‌تواند آگاهانه و یا انتقادی باشد.

۲. تأمل بعد از اقدام (Reflection-on-action)، تأمل در باره یک موقعیت بعد از اتفاق افتادن واقعه است و اجازه می‌دهد که عمل‌کننده دوباره موقعیت مورد نظر را جهت پیشرفت بینش خود برای موارد مشابه آینده مرور، تجزیه تحلیل و ارزیابی نماید ولی بر حافظه تکیه دارد و باعث خطا می‌شود.

۳. تأمل برای اقدام (Reflection-for-action)، در این روش پیامد مورد انتظار از دوروش قبلی تأمل، برای عملکردهای آینده مورد استفاده قرار می‌گیرد(٦و٨).

عملکرد تأملی دارای مزایای زیر است:

یکی کردن مفاهیم نظری با عملکرد، افزایش یادگیری از طریق تجربه، پذیرش مسؤولیت حرفه‌ای و رشد حرفه‌ای مداوم، افزایش تفکر انتقادی و قضاوت در موقعیت‌های بحرانی و پیچیده بر اساس تجربه و دانش بالینی و بهبود مراقبت از بیمار، افزایش قدرت شاغلین، افزایش رهایی سیاسی و اجتماعی، بهبود در عملکرد به وسیله ارتقاء بیشتر آگاهی فردی، کمک به دانشجویان در جهت گسترش و توسعه دانش و مهارت بالینی. علیرغم فواید مطرح شده در زمینه عملکرد تأملی مشکلاتی نیز در این زمینه وجود دارد، مطالعات زیادی نشان داده‌اند استفاده از تأمل در پرستاری با ارزش و مفید است ولی بیشتر این مطالعات براساس پیش فرض‌های نظری بوده است و تحقیقات تجربی کمی در این زمینه انجام شده است(۸). لو

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

و کر (Low & Kerr) با یک رویکرد کمی یادگیری دو گروه از دانشجویان پرستاری را بررسی کرده وبیان کردند تأمل باعث افزایش یادگیری دانشجویان نشده و نتیجه گرفتند دانشجویان پرستاری از طریق روش‌های مرسوم یادگیری بیشتر یاد می‌گیرند تا از طریق تأمل. اغلب مطالعاتی که در زمینه عملکرد تأملی انجام شده، کیفی بوده است (۸۷ درصد) و بیشتر با رویکرد گراندد، اقدام پژوهی، مطالعه موردی یا اتنوگرافی انجام شده است و فقط ٦ درصد مطالعات کمی بوده و ٦درصد نیز از روش ترکیبی استفاده کرده‌اند بیشتر بودن مطالعات کیفی به خاطر طبیعت عملکرد تأملی است و محققان درصدد بوده‌اند معنا ومفهوم تأمل را از نظر هر شخص بررسی کنند(٦).

شون بیان می‌کند هرچند که دانش نظری و پایه‌های علمی برای عملکرد لازم است ولی به تنهایی برای عملکرد مؤثر و عمیق کافی نیست(۲).

مطالعات نشان دادند ویژگی‌هایی در اشخاص وجود دارد که ممکن است باعث تسهیل یا ممانعت از تأمل شود. کومبز (Coombs) انعطاف‌پذیری، تفکر و آگاهی از تفکر و احساس خویش را از ویژگی‌هایی می‌داند که باعث بهبود تأمل می‌شود. گلیز (Glaze) و هیرکاس (Hyrkas) در یک مطالعه کیفی از ۹ معلم کانادایی در مقطع لیسانس پرستاری به این نتیجه رسیدند که تأمل خودبخود اتفاق نمی‌افتد و نیازمند شرکت فعال و با انگیزه است. علاوه بر این دانشجویان بیان کردند محیطی که ایمن، باز و دوستانه باشد و در آن اعتماد وجود داشته باشد باعث افزایش عملکرد تأملی می‌شود. دیویس (Davise) در یک مطالعه گراندد با ٦ دانشجوی سال اول پرستاری نتایج فوق را تأیید کرد(٦). آتکینز و مورفی (Atkins & Murphy) مهارت‌های لازم برای تأمل شامل آگاهی از خود، توانایی توصیف، توانایی تجزیه و تحلیل انتقادی، توانایی توسعه دیدگاه‌های جدید و توانایی ارزیابی فرآیند یادگیری بیان کردند(۹).

آشفورد وبلیک- پلاتزر (Platzer & Ashford) نیز یافته‌های فوق را در یک مطالعه کیفی با گروهی از پرستاران لیسانس تأیید کردند آن‌ها مشخص کردند فرهنگ موجود یا محیطی که پرستاران در آن کار می‌کنند بزرگترین مانع تأمل و یادگیری از طریق تجربه است(۱۲). در حالی که جهت تأمل عمیق، لازم است تجربه کسب شده در وقایع خاص را با دیگر همکاران مطرح نمود و نظرات آنان را نیز به دست آورد(۱۳). تحقیقات نشان داده است افراد تمایل ندارند خود را در معرض قضاوت دیگران قراردهند که این خود یکی از موانع تأمل است(٦). عملکرد تأملی بر اساس دیدگاه سازندگی است و جهان‌بینی آن نسبی گرایی است بر اساس این دیدگاه پرستار مسؤول یادگیری خود است. عملکرد تأملی می‌تواند به عنوان یک عامل و ابزار برای یادگیری و توسعه دانش مفید باشد(۸).

پلاتزر و همکارانش دریافتند عملکرد تأملی، بدون مشارکت دیگر اعضای کلاس و طرح تجارب خود نامطبوع است(٦). مطالعه‌ای با هدف درک دانشجویان پرستاری از عملکرد تأملی در بالین انجام شد نتایج نشان داد دانشجویان پرستاری در مورد عملکرد تأملی در بالین پرستاری درک مثبت دارند و عملکرد تأملی می‌تواند باعث بالا بردن فعالیت‌های یادگیری و انگیزه خود هدایتی دانشجویان در جهت شناسایی نیازهای یادگیری و یادگیری مادام‌العمر شود. برای اطمینان از مفید بودن عملکرد تأملی باید محتوی رشته، روش آموزش، آمادگی مربی، آموزش دهنده بالینی و منابع حمایتی یادگیری برای دانشجویان فراهم باشد(٤).

مطالعات مختلف بیان می‌کنند عملکرد تأملی با دانشجویان مبتدی شروع شود و با استفاده از نوشتن تأمل، کنفرانس‌ها و سمینارهای گروهی می‌توان ارزش واهمیت تأمل را به مبتدی‌ها آموزش داد(٦). جانز (Johns) پیشنهاد می‌کند جهت نوشتن تأمل باید خاطرات خود در مورد تجربه یا اقدام انجام شده را در قسمت چپ صفحه و تأمل خود در مورد آن اقدام را در قسمت راست یادداشت کرد(۱۳).

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

بحث

همانطور که نتایج تحقیقات مختلف نشان دادند در اقدامات پرستاری بسته به موقعیت‌های مختلف، لازم است تأمل صورت گیرد تا بتوان اقدامات موثرتری را برای بیمار انجام داد زیرا همان‌طور که مبتدی‌ها تجربه کسب می‌کنند، از پذیرش صرف اطلاعات به سمت بحث‌های انتقادی و تبدیل شدن به یک یادگیرنده انتقادی حرکت می‌کنند. قبل از این که مربیان پرستاری عملکرد تأملی را برای دانشجویان خود تسهیل کنند، باید اول به ارزش این عمل اعتقاد داشته باشند و سپس نقش یک الگو را برای دانشجویان و همکاران خود ایفا نمایند. پرستارانی که اعتقاد دارند دانشجویان قادر هستند بطور انتقادی در تجزیه تحلیل درست دنیا وارد شوند فهم بیشتر و خود آگاهی بیشتری داشته وبهتر قادر خواهند بود دانشجویان را برای عملکردهای پیچیده پرستاری در دنیای پیچیده آماده کنند. مربی‌هایی که از عملکرد تأملی دفاع می‌کنند محیط‌های ایمن و ارتباطات باز با دانشجویان را تسهیل می‌کنند. مربی‌ها نباید فرض کنند دانشجویان می‌دانند چطور باید تأمل را انجام دهند زیرا انجام عملکرد تأملی آسان نیست و دانشجویان نیازمند راهنمایی در این زمینه هستند. علاوه بر این مربی‌های پرستاری که می‌دانند عملکرد تأملی همان فکر کردن معمولی نیست، و نیازمند قضاوت در باره انجام عمل مناسب در موقعیت مورد نظر است بیشتر موفق هستند. اگر چه هرکسی توانایی انجام تأمل را دارد ولی برای مربی‌های پرستاری مهم است که تشخیص دهند عملکرد تأملی ممکن است فقط در بعضی از زمینه‌ها کاربرد داشته و نباید به عنوان تنها راه انجام عملکرد در نظر گرفته شود(٦).

نتیجه‌گیری

به طور کلی، عملکرد تأملی یک فعالیت عمدی و ماهرانه است که نیازمند توانایی تجزیه تحلیل یک عملکرد و قضاوت در مورد مؤثر بودن آن است تا جایگزین مناسب‌تری برای عملکرد انتخاب می‌گردد. پرستاران در طی عملکرد تأملی قادر می‌شوند مراقبت خود را با فهم بهتر و آگاهی بهتر و شایسته‌تر ارائه دهند و انگیزه در جهت تغییر و بهبود کیفیت مراقبت کل‌نگر داشته باشند.

عملکرد تأملی در اقدامات پرستاری برای پرستار و بیمار دارای فواید زیادی است و به دلیل این که پرستاران با انسان‌ها سروکار دارند، باید تمام ابعاد انسان را در نظر بگیرند و اقدامات درمانی خود را با حداقل اشتباه انجام دهند بنابراین لازم است در حین انجام اقدامات خاص و یا پس از انجام آن در مورد اقدام موردنظر تأمل صورت گیرد و دانش مرتبط با آن در نظر گرفته شود تا از این طریق فاصله بین تئوری و عملکرد کاهش یافته و نکات لازم ازتجارب خاص آموخته شود.

منابع

1. Howatson- jones L. Reflective Practice in Nursing. 2010
2. Driscoll J, Teh B. The potential of reflective practice to develop individual orthopaedic nurse practitioners and their practice. Journal of orthopedic nursing. 2001; 5 (2) p: 95-103.
3. Jasper M. Professional Development, Reflection and Decision-making. 2006.
4-chong MC. Is reflective practice a useful task for student nurses? Asian Nursing Research. 2009; (3)3:111-120.
5. Gray D. Facilitating Management Learning- Developing Critical Reflection thhrough Reflection Tools. 2006.
6. Ruth-Sahd LA. Reflective practice: A critical analysis of data-based studies and implications for nursing education. Journal of Nursing Education. 2003; 42(11):488-497.
7. O'Connor A. the use of reflective practice on critical incidents, in a neonatal setting, to enhance nursing practice. Journal of neonatal nursing. 2008; 14(3):87-93.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

8. Gustafsson c, Asp M, Fagerberg I. reflective practice in nursing care: embedded assumptions in qualitative studies. International Journal of nursing practice. 2007; 13 (3): 151-160.
9. Mallik M. the role of nurse educators in the development of reflective practitioners: a selective case study of the Australian and uk experience. Nurse education today. 1998; 18 (1):52-63.
10. hargreavea j. so how do you feel about that? Assessing reflective practice. Nurse education today. 2004; 24 (3): 196-201.
11. Jarvis p. Reflective practice and nursing. Nurse education today. 1992; 12 (3): 174-181.
12. Platzer H, Blake D. Barriers to learning from reflection: A study of the use of group work with post registration nurses. Journal of advanced nursing. 2000; 31 (5): 1001-1008.
13. Heath H. Keeping a reflective practice diary: a practical guide. Nurse education today. 1998; 18 (7): 592-598.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

Reflective Practice in Nursing Care

Fariba Haghani[1], Narges Sadeghi[2]

Abstract

Introduction: *Reflective practice is a generic term for intellectual and affective activities that create new understanding and appreciation of experiences. Various studies have emphasized on the benefits of reflection in nursing. This article reviewed benefits and barriers of reflective practice in nursing.*
Methods: *In this review article, library references, some scientific databases (Elsevier, pub med and sid) was search using following keywords reflective learning, reflective practice and nursing care. Related articles published during 1995-2010 were retrieved.*
Results: T*here has been an increasing interest in reflective practice in nursing. Nursing literature mentioned its importance specifically to reduce theory-practice gap. Although, everyone can be reflective, educators must not assume students know how to reflect. Students require guidance about how to be reflective.*
Conclusion: *However, reflecting is an intentional and skilled activity that requires analyzing actions and making judgments about its effectiveness. Nurses could be empowered through reflective practice that provides them better understanding, and motivation for changes and quality improvement.*

Keywords: reflective practice, reflective learning, nursing care

Addresses:
[1.] Assistant Professor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Science, Isfahan, Iran. Email haghani@edc.mui.ac.ir
[2] (✉) Faculty of Nursing and Midwifery, Khorasgan branch, Islamic Azad University, Isfahan Iran. Email: n.sadeghi@khuisf.ac.ir

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]